

Maritas tale ved overrækkelsen af jubilumsskriftet til HMD 13/11 2017

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab har en lang tradition for at fejre sine jubilæer med udgivelsen af et værk om Selskabets historie. Den tradition har 175 års jubilæum i år.

Det virker måske lidt navlebeskuende sådan at fejre sig selv med at beskrive sig selv. Men et godt jubilæumsskrift er i grunden en besindelse på rødderne. Hvor kommer vi fra? Hvordan kom vi herhen, hvor er vi? Hvorfor er vi, som vi er? Hvad er værdifuldt i traditionen? Og hvad skal vi gøre op med for at komme videre? Jeg vil ikke påstå, at det jubilæumsskrift, vi udgiver i dag, har svarene på så store spørgsmål. Men det giver i hvert fald nogle af forudsætningerne for at svare. Og for senere generationer i Selskabets forhåbentlig meget lange og frugtbare fremtidige historie er skriftet en statusopgørelse, en historisk kilde på linje med dem, vi har benyttet for at kunne skrive bogen her. Sådan et værk skal påbegyndes i god tid. For små to år siden gik vi i gang, og det var ikke et øjeblik for tidligt. Den overordnede plan for bogen lå ret hurtigt fast, men der har været et tidspres på alle, der har deltaget i arbejdet. Så vi var mange, der åndede lettet op, da bøgerne ankom i god behold til Dantes Plads. Bogen er skrevet af et dusin medlemmer fra forskellige fag, men mange flere har medvirket – de har velvilligt besvaret forfatterens spørgsmål, de har gennemlæst større eller mindre afsnit med konstruktiv kritik, de har stillet billeder til rådighed – og de har støttet og opmuntret, når det hele truede med at kuldsejle. Det har været en fascinerende oplevelse at dykke ned i både den fjerne og den helt nære fortid. En af overraskelserne var faktisk selve stiftelsesdagen.

Det er jo netop i aften et overordentlig prekært spørgsmål: Har den nyeste forskning nu afsløret, at vi har taget fejl af datoen? Den første skildring af Selskabets grundlæggelse skyldes en af stifterne, Hans Gram. Og han erklærede, at "den rette og egentlige Epoque ['begyndelsestidspunkt'] af Societetet" er den 11. januar 1743. Det er datoen for det kongelige reskript, der fastlagde rammerne for Selskabet. Også forfatteren af Selskabets allerførste historie, Jens Møller, anså den 11. januar 1743 for Selskabets stiftelsesdato. Så måske er det nu, vi skal gå hjem – uden middag og lanciers? NEJ! Heldigvis!

I 1842 blev sagen afgjort én gang for alle. I anledning af 100 års jubilæet diskuterede festkomiteen den rette stiftelsesdag. Er det den 13. november 1742, hvor de fire stiftere mødtes og besluttede at oprette et lærdt Societet? Eller er det, som Gram mente, den 11. januar 1743? Spørgsmålet var så vigtigt, at det blev forelagt Selskabets præsident. Og han resolverede:

Da Vi af de Os forelagte Protocoller fra den Tid see, at Selskabets første Medlemmer paa den [13. Novbr.] samledes for med Hans Majestæt Kongens Bifald at danne et lærd Societet [...]
saa finde Vi ogsaa denne Dag den mest passende til at høitideligholde denne Selskabets Jubelfest.

Præsidenten var ingen ringere end Danmarks sidste enevældige konge, Christian VIII. Han satte altså reelt medlemmernes møde højere end den kongelige skrivelse. Den respekt for forskerne og videnskaberne, der ligger bag Christian VIII's afgørelse, har gennem hele historien præget Selskabets kongelige protektorer. Det gjaldt Christian VI, det gjaldt hans efterfølgere, og det gælder vores nuværende protektor, Hendes Majestæt Dronning Margrethe II. Som et håndgribeligt udtryk for Selskabets taknemmelighed over den sandt kongelige holdning til vores societet er det mig en glæde og en ære at overrække jubilæumsskriftet til vores protektor.